

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته‌ی روانشناسی تربیتی

رابطه دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس با
پیشرفت تحصیلی با نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی

به کوشش

حمزه پو

استاد راهنما:

دکتر محبوبه فولادچنگ

مرداد ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

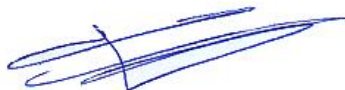
به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب حمزہ پو دانشجوی رشته ی روانشناسی گرایش تربیتی دانشکده ی علوم تربیتی و روانشناسی اظہارمی کنم کہ این پایان نامہ حاصل پژوهش خودم بودہ و در جاهایی کہ از منابع دیگران استفادہ کردہ ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشتہ ام. همچنین اظہارمی کنم کہ تحقیق و موضوع پایان نامہ ام تکراری نیست و تعہد می نمایم کہ بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننمودہ و یا در اختیار غیر قرار ندم. کلیہ حقوق این اثر مطابق با آیین نامہ مالکیت فکری و معنوی متعلق بہ دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

به نام خدا

رابطه بین دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی با
نقش واسطه گری خودکارآمدی تحصیلی

به کوشش
حمزه پو

پایان نامه
ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی
روانشناسی تربیتی

از دانشگاه شیراز
شیراز
جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : عالی

دکتر محبوبه فولاد چنگ، استادیار بخش روانشناسی تربیتی (رئیس کمیته)
دکتر راضیه شیخ الاسلامی، دانشیار بخش روان شناسی تربیتی (استاد مشاور)
دکتر فریده یوسفی، دانشیار بخش روان شناسی تربیتی (داور داخلی)

مرداد ۱۳۹۲

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم:

خدای را برین شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیبم ساخت

تا در سایه درخت پربار وجودشان بیایم

و از ریشه آنها شاخ و برگ کرم

و از سایه وجودشان در راه کرب عام و دانش تلاش نمایم

والدینی که بود نشان تلج انتخاری اوست بر سرم و نامه شان دایم اوست بر بودم،

چرا که این دو وجود پس از پروردگار یاقه هستی ام بوده اند

و راه رفتن را در وادی پر خزان و نشیمن زندگی را به من آموختند

آموزگار اینم که ندکی، بودن و انسان بودن را می‌نما کردند...

سپاسگزاری

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت‌های اوندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است کههدر مقام قدردانی از زحمات بی شائبه‌ی او، با زبان قاصر ودست ناتوان، چیزبنگاریم.

اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت‌آفرینش را تأمینمی‌کند و سلامت امانت‌هایی را که به دستش سپرده‌اند، تضمین؛ بر حسبوظیفه و از باب " من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزّ و جلّ "

ازپدر و مادر عزیزم...این دو معلم بزرگوارم... که همواره بر کوتاهی و درشتیمن، قلم عفو کشیده و کریمانه از کنار غفلت‌هایمگذشته‌اند و در تمام عرصه های زندگیار و یاوری بی چشم داشت برای من بوده‌اند؛

از استاد با کمالات و شایسته؛ سرکار خانم دکتر فولادچنگ که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصهبر من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند؛

از استاد صبورو با تقوا، سرکار خانم دکتر شیخ الاسلامی، که زحمت مشاوره اینرساله را در حالی متقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطوب نمی‌رسید؛و از استاد فرزانه و دلسوز؛ سرکار خانم دکتر یوسفی که زحمت داوری این رسالهرا متقبل شدند؛ کمال تشکر و قدردانی را دارم.

باشد که این خردترین، بخشی اززحمات آنان را سپاس گوید.

چکیده

رابطه بین دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی با نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی

به کوشش

حمزه پو

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی در ارتباط بین دلبستگی به والدین (پدر- مادر) و جو روانی - اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه انجام پذیرفت. شرکت‌کنندگان پژوهش شامل ۳۵۰ نفر (۱۷۵ دختر و ۱۷۵ پسر) از دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان پلدختر بودند که بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور بررسی متغیرهای پژوهش هر یک از شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه دلبستگی به والدین (آرمسدون و گرینبرگ، ۱۹۸۷)، جو روانی - اجتماعی کلاس (فرایزر، ۱۹۹۵) و خودکارآمدی تحصیلی (گرین و همکاران، ۲۰۰۴) را تکمیل نمودند. پایایی ابزارهای پژوهش به وسیله‌ی ضریب آلفای کرانباخ و روایی آن‌ها به روش همسانی درونی تعیین شد. نتایج حاکی از روایی و پایایی قابل قبول آزمون‌ها بود. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه حاکی از آن بود که دلبستگی به مادر، بُعد رقابت و بُعد تکلیف توانستند پیشرفت تحصیلی را به صورت مثبت و معنادار پیش‌بینی کنند. از دیگر نتایج به دست آمده در این تحقیق پیش‌بینی مثبت و معنادار خودکارآمدی تحصیلی توسط دلبستگی به والدین، بُعد رقابت و بُعد تکلیف بود. همچنین نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی تایید شد. جهت بررسی تفاوت‌های جنسیتی در متغیرهای پژوهش از آزمون آماری t ویژه گروه‌های مستقل استفاده شد، نتایج نشان داد که در این متغیرها تفاوت جنسیتی وجود ندارد. در پایان، یافته‌های پژوهش حاضر بر حسب کاربردهای آن برای والدین، آموزگاران، دانش‌آموزان و آموزش و پرورش مورد بحث قرار گرفت.

واژگان کلیدی: دلبستگی به والدین، جو روانی - اجتماعی کلاس، خودکارآمدی تحصیلی، پیشرفت تحصیلی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مقدمه	
۱-۱- کلیات.....	۲
۱-۲- بیان مسئله.....	۵
۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۷
۱-۴- اهداف پژوهش.....	۹
۱-۵- سوالات پژوهش.....	۹
۱-۶- تعریف مفهومی متغیرها.....	۱۰
فصل دوم : مبانی نظری و تحقیقات پیشین	
۱-۲- مبانی نظری.....	۱۲
۱-۱-۲- مبانی نظری دل بستگی.....	۱۲
۲-۱-۲- جو روانی - اجتماعی کلاس.....	۱۹
۳-۱-۲- خودکارآمدی تحصیلی.....	۲۳
۲-۲- تحقیقات پیشین.....	۳۲
۱-۲-۲- دل بستگی به والدین و پیشرفت تحصیلی.....	۳۲
۲-۲-۲- جو روانی - اجتماعی کلاس و پیشرفت تحصیلی.....	۳۵
۳-۲-۲- خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی.....	۳۶
۴-۲-۲- دل بستگی به والدین و خودکارآمدی تحصیلی.....	۴۰
۵-۲-۲- جو روانی - اجتماعی کلاس و خودکارآمدی تحصیلی.....	۴۱
۶-۲-۲- تفاوت‌های جنسیتی در متغیرهای پژوهش.....	۴۲
۳-۲- فرضیات تحقیق.....	۴۶
فصل سوم : روش پژوهش	
۱-۳- طرح پژوهش.....	۴۸
۲-۳- جامعه آماری و شرکت کنندگان در پژوهش.....	۴۸

۳-۳-۳- ایزارهای پژوهش	۴۹
۳-۳-۱- پرسش نامه دل‌بستگی به والدین	۴۹
۳-۳-۲- پرسش نامه جو روانی - اجتماعی کلاس	۵۰
۳-۳-۳- پرسش نامه خودکارآمدی تحصیلی	۵۲
۳-۴- شیوهی اجرا	۵۳
۳-۵- شیوهی تجزیه و تحلیل اطلاعات	۵۴
۳-۶- تعاریف عملیاتی متغیرها	۵۴

فصل چهارم: یافته ها

۴-۱- یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش	۵۷
۴-۲- ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش	۵۸
۴-۳- یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش	۵۹
۴-۳-۱- پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس دل‌بستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس	۵۹
۴-۳-۲- پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی بر اساس دل‌بستگی به والدین و ابعاد جو روانی اجتماعی کلاس	۶۱
۴-۳-۳- پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس خودکارآمدی تحصیلی با کنترل سبک‌های دل‌بستگی به والدین و ابعاد جو روانی - اجتماعی کلاس	۶۳
۴-۳-۴- نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در ارتباط با دل‌بستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی	۶۴
۴-۳-۵- متغیرهای پژوهش و تفاوت‌های جنسیتی	۶۶

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵-۱- بحث و بررسی یافته‌های تحقیق	۶۸
۵-۱-۱- پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط ابعاد دل‌بستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس	۶۸
۵-۱-۲- پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی توسط ابعاد دل‌بستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس	۷۲
۵-۱-۳- پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط خودکارآمدی تحصیلی	۷۶

عنوان

صفحه

۴-۱-۵- نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی در ارتباط بین دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی	۷۶
۵-۱-۵- بررسی تفاوت‌های جنسیتی در متغیرهای دلبستگی به والدین، جو روانی - اجتماعی کلاس، خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی.....	۸۰
۲-۵- کاربردهای نظری و عملی	۸۳
۳-۵- پیشنهادات پژوهش.....	۸۵
۴-۵- محدودیت‌های پژوهش.....	۸۵

فهرست منابع و مأخذ

منابع فارسی	۸۶
منابع انگلیسی	۹۱

پیوست‌ها

پیوست الف: پرسش‌نامه دلبستگی به والدین	۱۰۸
پیوست ب: پرسش‌نامه جو روانی - اجتماعی کلاس	۱۰۹
پیوست ج: پرسش‌نامه خودکارآمدی تحصیلی	۱۱۰

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۵۷	جدول ۴-۱: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش
۵۸	جدول ۴-۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش
۶۰	جدول ۴-۳: پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس سبک‌های دلبستگی به والدین و ابعاد جو روانی - اجتماعی کلاس
۶۲	جدول ۴-۴: پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی بر اساس سبک‌های دلبستگی به والدین و ابعاد جو روانی - اجتماعی کلاس
۶۳	جدول ۴-۵: پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس خودکارآمدی تحصیلی با کنترل سبک‌های دلبستگی به والدین و ابعاد جو روانی - اجتماعی کلاس
۶۶	جدول ۴-۶: یافته‌های مربوط به تفاوت‌های جنسیتی

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۷	شکل ۱-۱: مدل مفهومی پژوهش حاضر.....
۶۱	شکل ۱-۴: نمودار پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس.....
۶۳	شکل ۲-۴: نمودار پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی بر اساس سبک‌های دلبستگی به والدین و ابعاد جو روانی- اجتماعی کلاس.....
۶۵	شکل ۳-۴: مدل نهایی پژوهش.....

فصل اول

مقدمه

۱-۱- کلیات

آموزش و پرورش از ارکان اساسی رشد و توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هر کشور به شمار می‌رود. به همین دلیل در جوامع مختلف نیز گروه‌های تخصصی و روان‌شناسان همواره به بررسی جوانب مختلف پیشرفت تحصیلی و شناسایی عوامل موثر بر آن تاکید کرده‌اند (لانس بری، استیل، لولند و گیسون^۱، ۲۰۰۴). نه تنها دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها، بلکه جامعه نیز هزینه‌های زیادی را جهت تحصیل دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی صرف می‌کند و به همین دلیل است که دست یافتن به نتایج مثبت در زمینه‌ی تحصیلی با شناسایی و کنترل عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی می‌تواند منجر به پیشرفت همه‌جانبه‌ی دانش‌آموزان و جامعه گردد. آنچه می‌تواند یک فرد، خانواده و در نهایت جامعه را در مسیر پیشرفت، بیش از همه یاری دهد بهره‌مندی از افرادی است که نه تنها دارای سلامت روانی مناسبی هستند بلکه در سیستم آموزشی، چه در آموزش و پرورش و چه در سطح دانشگاه تحصیلات خود را با موفقیت پشت سر بگذارند.

یکی از عواملی که در دستیابی به این موفقیت نقش مهمی را ایفا می‌کند خانواده است که به عنوان عمده‌ترین نهاد اجتماعی، به شیوه‌های متفاوتی پیشرفت تحصیلی کودکان و نوجوانان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. امروزه دلبستگی^۲ به والدین به عنوان یکی از عوامل خانوادگی موثر در پیشرفت تحصیلی فرزندان مطرح می‌شود. دلبستگی به والدین با ایجاد جوی عاطفی در خانه

1-Lounsbery, Steel, Loveland & Gibson

2- attachment

به شکل‌گیری رشد کودک کمک می‌کند. دل‌بستگی را می‌توان به صورت الگوهای تفکر، احساس و رفتارهای شخص در رابطه‌ی نزدیک با مراقب، شریک عاطفی و دیگر افراد صمیمی تعریف کرد (بوتوناری، رابرتز، کلی، کاشدان و سیلسا^۱، ۲۰۰۷).

یکی دیگر از متغیرهای مهم و موثر بر عملکرد تحصیلی که در چند دهه‌ی اخیر مورد توجه پژوهشگران واقع شده است، جو روانی- اجتماعی کلاس^۲ می‌باشد. منظور از جو روانی- اجتماعی کلاس، مجموعه ویژگی‌های محیطی در داخل سازمان است که چهار بُعد بوم شناختی، فرهنگی، محیط یا قلمرو و سیستم اجتماعی را به آن نسبت داده‌اند (تاگوری^۳، ۱۹۶۸). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که پیشرفت تحصیلی نه تنها تحت تاثیر عوامل خانوادگی قرار دارد بلکه جو کلاس نیز نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کند. جو روانی- اجتماعی کلاس بر طبق پژوهش فرایزر^۴ (۱۹۹۴) مشتمل بر چهار مولفه‌ی رقابت^۵، همبستگی (انسجام^۶)، انضباط (تکلیف‌گرایی^۷) و اصطکاک^۸ است. رقابت، شامل جستجو یا تلاش برای کسب چیزی است که فرد دیگری نیز همزمان در پی دستیابی به آن است.

مولفه‌ی همبستگی در کلاس بیانگر میزان احساس تعلق و هویت دانش‌آموزان است و نحوه‌ی ارتباط و برخورد متقابل دانش‌آموزان کلاس را در بر می‌گیرد. مولفه‌ی انضباط (تکلیف-گرایی) بیانگر آن است که دانش‌آموزان به طور منظم و کامل و به موقع به تکالیفی که معلم برایشان در نظر گرفته است، اهمیت می‌دهند و به انجام آن‌ها اهتمام می‌ورزند. آخرین و چهارمین بُعد از جو روانی- اجتماعی کلاس از نظر فرایزر (۱۹۹۴) اصطکاک است. این بُعد به درجه عدم تفاهم یا رفتار غیر دوستانه دانش‌آموزان با یکدیگر اشاره دارد.

بخش اعظم پژوهش‌های انجام شده در باب جو روانی- اجتماعی کلاس، حکایت از وجود رابطه بین متغیرهای مربوط به جو روانی- اجتماعی کلاس و عملکرد دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف تحصیلی دارد. برای نمونه، هائرتل، والبرگ و هائرتل^۹ (۱۹۸۱) با انجام فراتحلیل

1-Bottonari, Roberts, Kelly, Kashdan & Cielsa

2 -class psychosocial climate

3-Tagiuri

4 -Fraser

5 -competition

6 -cohesion

7- task- orientation

8 -friction

9 -Haertel, Walberg & Haertel

پژوهش‌های انجام شده در ۸۲۳ کلاس، نتیجه گرفتند که وجود رضایتمندی، انسجام و هدفمندی در جو کلاس، با عملکرد تحصیلی بالاتر و تعارض و کشمکش کمتر در بین دانش‌آموزان همراه است. جو روانی - اجتماعی کلاس یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر فرایند یاددهی- یادگیری است (فرایزر و فیشر^۱، ۱۹۸۹). شناخت این جو، بررسی ادراک دانش‌آموزان از فضای یادگیری حاکم بر کلاس و تلاش در جهت تغییر این جو می‌تواند برای پیشبرد هر چه بیشتر نظام تعلیم و تربیت، گامی موثر محسوب شود. پژوهش حاضر با چنین انگیزه‌ای و به منظور بررسی جو روانی- اجتماعی کلاس و مقایسه نقش هر یک از ابعاد آن در پیشرفت تحصیلی انجام شده است.

از دیگر عواملی که نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کند خودکارآمدی تحصیلی^۲ است. خودکارآمدی تحصیلی به باور فرد مبنی بر توانایی موفقیت و عملکرد مناسب در تکالیف تحصیلی اشاره دارد. مطابق نظریه شناختی- اجتماعی^۳ بندورا (۱۹۹۷) خودکارآمدی واسطه مهمی برای رفتارهای پیشرفت محسوب می‌شود. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که داشتن خودکارآمدی تحصیلی بالا با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ای مثبت دارد. از جمله‌ی این تحقیقات می‌توان به یافته‌های بندورا (۲۰۰۱)، کاپرارا، فیدا، وچيون، دلبوو، وچيوو، باربانلی^۴ (۲۰۰۸)، بندورا (۱۹۹۶)، براون^۵ (۱۹۷۸)، رابینز، لاوورک، دیویس، لانگلی و کارلستروم^۶ (۲۰۰۴)، مالتون، براون و لانت^۷ (۱۹۹۱) و چمرز^۸ (۲۰۰۱) اشاره کرد.

با توجه به آنچه که بیان شد نگاه ویژه‌ی پژوهش حاضر، در کنار پژوهش‌های صورت گرفته، متمرکز بر این پرسش خواهد بود که آیا خودکارآمدی تحصیلی دارای نقش واسطه‌گری در رابطه بین دلبستگی به والدین، جو روانی- اجتماعی کلاس و پیشرفت تحصیلی است؟

1-Fisher

2-academic self- efficacy

3-social cognitive theory

4-Caprara, Fida, Vechion, Delbove, Vechio & Barbanelli

5-Brown

6-Robbins, Lauverk, Davis, Langley & Carlstrom

7-Multon, Brown & Lant

8-Chemers

۱-۲- بیان مسئله

آموزش و پرورش زیر بنای توسعه اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است، بررسی عوامل موثر بر پیشرفت و ترقی جوامع پیشرفته نشان می‌دهد که همه این کشورها از آموزش و پرورش توانمند و کارآمد برخوردار بوده‌اند. بنابراین توجه بیشتر به تعلیم و تربیت مهمترین عامل پیشرفت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه است. از مهمترین عواملی که عدم توجه جدی و کارشناسانه به آن همه ساله به میزان زیادی، امکانات، منابع و استعداد های بالقوه انسانی و اقتصادی را تلف می‌کند و تاثیر غیر قابل جبرانی در ابعاد فردی و اجتماعی به جای می‌گذارد افت تحصیلی است. فردی که با افت تحصیلی مواجه می‌گردد علاوه بر وارد آوردن خسارات مالی به نظام آموزشی و کشور، سرمایه‌ی خود را هدر می‌دهد که هرگز قابل جبران نیست. همچنین در سال‌های اخیر با توجه به تغییرات سریعی که در شهرهای کشورمان در زمینه‌های فرهنگی و اقتصادی رخ داده است و این تغییر و تحولات بیشتر نوجوانان و جوانان را تحت تاثیر قرار داده است، مسئله‌ی تحصیل و پیشرفت تحصیلی اهمیت روز افزونی پیدا کرده است. از آنجایی که بررسی مطالعات انجام شده در زمینه‌ی آسیب‌های اجتماعی نشان دهنده‌ی رابطه بین جایگاه پایین تحصیلی و پدیده‌ی بزهکاری است لذا بررسی و کشف عوامل تاثیر گذار در پیشرفت تحصیلی ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

پژوهش‌های مختلفی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرار داده‌اند. از جمله‌ی این پژوهش‌ها، پژوهش‌هایی است که رابطه‌ی هوش هیجانی (پارکر^۱ و همکاران، ۲۰۰۴، الیاس، گارا و شایره^۲، ۲۰۰۳)، جهت‌گیری هدف (خادمی و نوشادی، ۱۳۸۵؛ ایمز^۳، ۱۹۹۲)، ویژگی‌های شخصیتی (پنتریچ^۴، ۱۹۹۰؛ عابدی، عریضی و سجادی نژاد ۱۳۸۴؛ به نقل از مهبد، ۱۳۹۰) و تعداد دانش‌آموزان (گلاس و اسمیت^۵، ۱۹۷۸؛ نصرمعین پور ۱۳۸۳؛ به نقل از مهبد، ۱۳۹۰) را با پیشرفت تحصیلی مطالعه نموده‌اند.

1- Parker

2-Elias, Gara & Schayere

3-Ames

4-Pintrich

5-Glass & Smith

برخی پژوهشگران رابطه‌ی متغیرهای شناختی همچون سبک‌های تفکر (لی فنگ^۱، ۲۰۰۴، به نقل از مهید، ۱۳۹۰؛ رضوی و شیر، ۱۳۸۴) هوش (بوساتو، پرینز، الشات و همکر^۲، ۲۰۰۰؛ فرسیدز و وودفیلد^۳، ۲۰۰۳) استدلال صوری (یوسفی و خیر^۴، ۱۳۸۲؛ به نقل از مهید، ۱۳۹۰) فراشناخت (لارکین^۴، ۲۰۰۹؛ لیسکا، سالونن، لهتینن و وراس^۵، ۲۰۱۰) و راهبردهای یادگیری (گرین، میلر، کروسان، دوک و واکی^۶، ۲۰۰۴) را با پیشرفت تحصیلی مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند. از سوی دیگر شماری از پژوهش‌ها متغیرهای خانوادگی را مورد تاکید قرار داده‌اند و به بررسی رابطه‌ی عواملی چون سبک‌های فرزند پروری (گلاسکو، دورنباخ، تویر، استینبرگ و ریتز^۷، ۱۹۹۷)، رفتار همدلانه با والدین (مالر، پاین و برگمن^۸، ۲۰۰۰، درویزه، ۱۳۸۴) و دلبستگی (ویتارو^۹، ۲۰۰۵؛ کارنی^{۱۰}، ۲۰۰۵) با عملکرد تحصیلی پرداخته‌اند و تمامی این تحقیقات وجود رابطه‌ی معناداری را میان عوامل خانوادگی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تایید نموده‌اند. متغیرهای انگیزشی و شخصیتی نیز همواره در دستیابی به موفقیت‌های تحصیلی مورد توجه بوده‌اند، عواملی چون اهداف پیشرفت (ماهر^{۱۱}، ۲۰۰۱؛ گرین و همکاران، ۲۰۰۴)، انگیزش تحصیلی (بوساتو و همکاران، ۲۰۰۹) و خودکارآمدی (هافمن و اسپاتاریو^{۱۲}، ۲۰۰۸) از جمله این متغیرهای انگیزشی هستند. اما بر اساس جستجوهای به عمل آمده، پژوهشی که نقش همزمان عوامل خانوادگی، انگیزشی و عوامل مربوط به مدرسه را در عملکرد تحصیلی بررسی نموده باشد و به بررسی واسطه‌گری یکی از مهم‌ترین عوامل انگیزش (خودکارآمدی تحصیلی) در رابطه میان دو عامل مهم خانواده و مدرسه (دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس) با پیشرفت تحصیلی بپردازد، یافت نشد. بنابراین پژوهش حاضر در صدد پر کردن چنین شکافی است و در پی پاسخگویی به این مساله می‌باشد که آیا متغیرهای دلبستگی به والدین و جو روانی - اجتماعی کلاس می‌توانند به واسطه‌ی

1- Li feng

2-Busato, Prins, Elshout & Hamaker

3-Fresides & Woodfeild

4-Larkin

5-Liska, Salonen, Lehtinen & Vauras

6-Green, Miller, Crowson, Duke & Akey

7-Glasgow, Dornbuch, Toyer, Steinberg & Ritter

8-Mahler, Pine & Bergman

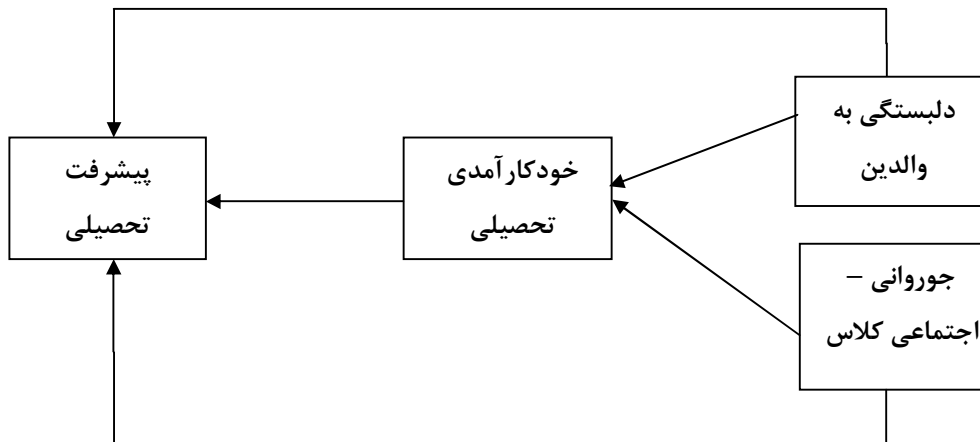
9-Vitaro

10-Carney

11-Maehr

12-Hoffman & Spatarui

خودکارآمدی تحصیلی، پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کنند؟ و دیگر این که آیا تفاوت‌های جنسیتی در متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد؟ مدل مفهومی پژوهش حاضر به شرح شکل ۱-۱ است.

شکل ۱-۱: مدل مفهومی پژوهش حاضر

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

پیشرفت تحصیلی و اهمیت آن در حوزه‌های مطالعه و پژوهش، بحث تازه‌ای نیست. به نظر می‌رسد آنچه بیش از همه می‌تواند یک فرد، خانواده و در نهایت یک کشور را در مسیر پیشرفت یاری دهد بهره‌مندی از افرادی است که نه تنها از سلامت روان برخوردارند بلکه در سیستم آموزشی نیز موفق بوده باشند.

دستیابی دانش‌آموزان به سطوح بالای تحصیلی نه تنها باعث تامین منافع برای فرد و خانواده می‌شود بلکه از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز می‌تواند فواید زیادی برای جامعه به همراه داشته باشد چرا که علاوه بر دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان، جامعه نیز هزینه‌های زیادی را جهت تحصیل دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی صرف می‌کند. از این رو به نظر می‌رسد انجام تحقیقاتی در این زمینه که مشخص‌کننده عوامل تاثیر گذار در پیشرفت یا افت تحصیلی دانش‌آموزان باشد، ضروری می‌نماید. کثرت تحقیقات در حوزه عوامل خانوادگی،